

מסורת הש"ס

גר דן אס חכרו. דיני נפשות דלילו דיני ממונות אפילו לכל ישראל דמנן (סנהדרין דף גב.) הכל כשרים לדון דיני ממונות ואמר"י (ט) הכל לאתווי מאי לאתווי גר: עליך הוא דבעינן מקרב אחיך. אבל על הגר אפי' חבירו אתה מקים עליו. דיין בכלל מלך דכתיב (משלי כט) מלך במשפט יעמיד ארץ (ט) אם דומה דיין למלך שאין לרדף כלום יעמיד ארץ ועוד שימות הרבה כמזכים כאן כל משימות שאתה מסיס לא יהו אלא מקרב אחיך: צושראלי. משמע שיהא ישראל מכלל נדדנין: צמילתיה דרבה גרמינן חוללין בננעל שומעין לו אין חוללין בסנדל אין שומעין. ומדקאמר אס יבא אליהו כו' דכל כמה דלא אחי אליהו ואמר לא חללינן אלמא ננעל לכתחלה לא. וזכרנו יוסף גרסי' אס יבא אליהו ויאמר אין חוללין בננעל שומעין לו אין חוללין בסנדל אין שומעין לו וכל כמה דלא אמר לן אליהו אין חוללין בננעל חללינן לכתחלה: ה"ג אמר לו וכי חוללין בננעל. ולי"ג והמורה אמרה נעלו ולא ננעלו שאין מנעל כמזב בכל המורה אלא נעלו כגון של נעלן (שמות ג) שלף איש נעלו (רות ד) למשמע בן סנדל ציין מנעל דמנעל לשון חכמים ונעל לשון מורה והאי דאמר מנעל לכתחלה אסור לאו מקרא יליף אלא משום גזירה דללקמן. והאי דכתיב צושראלי (דברים לג) ברזל ונחשת מנעליך לשון מנעול וזרית הוא: משמו. דר"מ: פנתא. גב המנעל: וארקתא. שרזן נעל (בראשית יד) מתמנה ארקתא דמסאכא שופלין לרעות על אזניו והוה ליה כשני נעלים זה על גב זה אבל סנדל אין קושרין וכופלין לרעות (ט) של אזני שהי קשה הוא ואין הרעות דוקא אבל בשפת פיו יש כמו קשר לקצר את פיו: א"ס אפילו דיעבד נמי. אלא מדאמרין חלילתו כשרה ש"מ גלויי כרעא בעינא פסולו שני מנעלים זה על גב זה כי שולפת לתריוויו שפיר דמי דאמר לקמן צ' מנעלים כו' מהו ועד כאן לא מביעיא ליה אלא דקרעמיה לעילאי ושלפמיה לתתאי אבל שלפמניה לתריוויו שפיר דמי: מרופט. מבוזק קרוע מלמעלה דמיון דרכין אפגל דקרוע מייסב ליה אכרעיה אבל סנדל שהוה קשה אין יכול לייסב על רגלו משנפחת וליכא למיגזר מידי: שינלי. אשטר"ל ונוח לחוללו: אע"ג דאס ציה חומרתא. קשר קשור על שפתו ומעמידו שלא יא' מן הרגל אפי"ה צעת חליפה קטרין ציה מיתנא כי היכי דתמי היא ומשירי והדר תחלוץ ותהוי חליפה מעליא: צשמטס רוב העקב. כגון ששמטה את רוב העקב מן הסנדל אע"פ שלא חללתו כולו הותרה: הוסרו לרעות מעל כשהוה כרוך כרגל והיא חללתו לגמרי:

תורה אור השלם

1. שום תשים עליך מלך אשר יבחר יי' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נברי אשר לא אחיך הוא:
2. ונקרא שמו בישראל בית יהודין הקהל:
3. ונקשה יבנתו אליו לעיני הזקנים והילצה נעלו מעל רגלו ויקרה בפניו ונתנה האמה קבה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אהיו:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מרופט מבוזק. וכן האי מנוחה דלרעת מנילה דף ט ע"ג: תוס' ד"ה ואע"ג ובי' דלא מפלסא אב לא חליצה בידה היבנית. ע"י חולין כ ע"ה מר"ה לך למעוטי:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וארקתא וכו' לרעות עלי לזנין שהי: (ב) תוס' ד"ה אע"ג ובי' קשה ר"י. וי"ז בנות קושייתו הי' דלא קרא אלא לחליפת גרים דלא סגי בלדמו צדוקה אלא בהוסרו צדוקה אלא לא נענין אפי' אמו מישאל בחללת גרים ועיין בתוס' דכמות דף מד עס מנואר ק:

הגהות הגר"א

[א] נמי (וכי חוללין חל"מ כי צ"ה בתוספתא אבל לפי הירושלמי לי"ג לה (ומי' והמורה אמרה נעלו ולא ננעלו כשרה מנהק רש"י וגם בתוספתא לתא. ומי' א"כ מהו כי חללתה כשרה פירוש דיעבד דוקא) ועון מאל דעל נוקסא שלט קשה מנה קושייתו וגם קשה להולמו שיהא מוסרן ביהו"ק נמוך המעשה מדמי הירושלמי (וע"י רמב"ן):

מוסף רש"י

במעל מרופט. שנתקלקל ונפרד מתריוויו (מגילה כ"ב.)

מצות חליצה פרק שנים עשר יבמות קב.

עין משפט גר מצוה

בא א ב מיי פ"ה מהל' סנהדרין הלכה יא טו"ש"ע ח"מ סי' ז ספיקא וטו"ש"ע י"ד סי' רטט ספיקא יא: זי ג מיי פ"ד מהלכות יבום הלכה ה סגנ עשין כב טו"ש"ע אה"ע סימן קסט ספיק ג וטו"ש"ע י"ד סימן קסט ספיקא יא: יח ד ה מיי שם הלכה ו סגנ שם טו"ש"ע אה"ע סימן קסט ספיק טז ועיין צ"ח: י"ח ו טו"ש"ע שם ספיק יט ופירושו סדר חליצה ספיקא יא: כ ז מיי שם הלכה ז: בא ח מיי שם הלכה טו טו"ש"ע שם ספיק לג ופירושו סדר חליצה ספיקא עג: כב ט מיי שם הל' חא טו"ש"ע שם ספיק לו: כג י טו"ש"ע שם טו"ש"ע שם ספיק לו:

או של נמצע וצמכות פר"ח מרענא שטרף אפילו תכזב נאמנות כשטר נשבע וגובה ונראה לר"י שרונה לומר שכתב לו ליה למלוה צמוך השטר דמהימן ליה בלא שזבעה כל אימת דאמר לא פרענא אפילו פרעו צעד אחד ופוגם ופרעו שלא צפניו דהוה לרין שזבעה אי לא דכתב ליה הכי וכה"ג מייירי הכא: ג"ר דן את חבירו דבר תורה. פירש צקונטי' היינו לדיני נפשות ואין נראה כדכתיב בהסולין (לעיל דף מה): **לענין חליצה** עד שיהא אביו ואמו מישראל. פי' באמו לא סגי עד שיהא גם אביו מישראל אבל באביו לחוד סגי דהא אפי' לענין ימוס כהונה סגי באביו מישראל כדאמרין בעשרה יוספין (קידושין עו.) (ט) הקשה ר"י דצפרק נערה צמכות (דף מד:) אמר גבי נערה המאורסה כי עשמה נעלה בישראל דהורטה ולדתה בקדושה ישראלית מעלייתא היא ומירך כיון דהורטה ולדתה בקדושה ישראלית מעלייתא היא א"כ לחליפת גרים נמי כיון שהורט' ולדת' בקדושה הוה נמי ישראל מעליא וקרינן צהו עליך וא"כ בלאו מונקרת שמו בישראל נפקא פסול גר לחליפת גרים עד שתהא אמו מישראל דבעינן מקרב אחיך ולהכי אית לן למידרש מונקרת שמו בישראל עד שיהא אביו מישראל (א) ולפי זה לרין לומר דרז שמואל היתה אמו מישראל דהא לא אילטרך צרייתא למיפסל אלא איתו שאלמו מישראל:

לעני רש"י

אשטר"ל [אשטר"ל] ש. שנים, שריכס. בייחודי"ב [פירומבר"א]. להרוק. שלרין [טלרין]. עקב.

תוספות ישנים

(א) ובפסל צד מורי אי פסיקנא דורות דכפיקנא לכהן בת גר [ואפי' בת בת גר] אע"ג דלית ביה חומרתא ניייליש צלע"ו קטרין ציה מתנא, לרעות, וכן אמו נהגיס החילתה נפשות בסנדל של חליצה לחליצה ולרעות לקשור סביב השוק וטוב לחיהר שלא יהו אחי המנעל רכנות יומר מדאי שלא יכרכו זו זו אלא כדי לכרוך סביב השוק בלבד כדי שמינע און זו לתחתה ולא יומר:

ה"ה דאפ"ו לבתחלה ואיירי דתנא סיפא בו. מימנה תוקשה ליה סיפא דקמני בסנדל שיש צו עקב כשר משמע הא לכתחלה לא אלא ע"כ משום דקמני סיפא אס אין צו עקב פסול נקט רישא כשר וי"ל דה"מ למימר וליטעמין: **וע"ה** שורחני הוא תדיר. צירושלמי גרס שולחני הייתי צעירי ועל שולחני כו': **ובי חולצין במנעל**, ול"ג והמורה אמרה נעלו ולא ננעלו כמו שפירש צקונטס וגם רז יהודאי גאון ממקור מן הספרים ובתוספתא אינו:

תוס' חד מקמאי

נפקא: מאן דאמר מנעל לבתחלה (לאן) מ"ש איליאא משום דהור"ל פנתא מעל וארקתא מעל דמעל אי הכי אפילו דיעבד נמי לא אלא גזירה משום מנעל מרופט כדלומר פשיטא דבכה"ג מעל דמעל והסנדל כשר הוא ומכהא משמע שאין מנעל וסנדל מרופט א" דהא אמר מפיקרא שהמנעל מיפסול משום שרזן דיעבד נמי לא אלא אלמא אין לסנדל פנתא שקורי' אנפיקרו בלעז: א"ר ינאי בין שהתיר הוא ושמטה היא בין שהתירה היא ושמט הוא חליצה פטורה עד שתמיר היא ותשמיט היא בעי' ר' ינאי קרעתינה מהו שרפתהו מהו כרעא בעינן דהא איכא או דלמא חליצה בעינן וליכא תיקו. בעא מניה נחמיה בן ברזך מרבה שני מעליים זה על גב זה מהו. ה"ד איליאא דשלפתיה ומי

ג"ר דן את חבירו דבר תורה שנאמר ישום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך הוא דבעינן מקרב אחיך אבל גר דן את חבירו גר יואם היתה אמו מישראל דן אפי' ישראל ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל שנאמר ונקרא שמו בישראל אמר רב כהנא אמר רב(ט) יאם יבא אליהו ויאמר חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל ורב יוסף אמר רב כהנא אמר רב אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל מאי בינייהו איכא בינייהו **המנעל** לכתחלה ולמ"ד אפי' לכתחלה והתנן חליצה במנעל חליצתה כשרה דיעבד אין לכתחלה לא ה"ה דאפילו לכתחלה וואיירי דבעי למיתני סיפא באנפיליא חליצתה פסולה דאפילו דיעבד תנא נמי רישא דיעבד ומנעל לכתחלה תנאי היא דתניא א"ר יוסי פעם אחת הלכתי לנציבין מצאתי זקן אחד אמרתי לו כלום אתה בקי בר' יהודה בן בתירא אמר לי הן ועל שולחני הוא תדיר כלום ראית שחלץ ביבמה אמר לי ראיתי שחלץ הרבה פעמים במנעל או בסנדל אמר לי [א] וכי חולצין במנעל (ו) (והתורה אמרה נעלו ולא מנעלו) אמרתי לו א"כ מה ראה ר' מאיר לומר חליצה במנעל חליצתה כשרה רבי יעקב ואמר משמו חולצין במנעל לכתחלה ומאן דאמר לכתחלה לא מאי טעמא איליאא משום דהוא פנתא מעל וארקתא מעל דמעל והתורה אמרה מעל לא מעל דמעל אי הכי אפילו דיעבד נמי לא גזירה משום מנעל מרופט אי נמי משום חצי מנעל אמר רב אי לאו דחמיתיה **להכיבי** דחלץ בסנדל דאית לה שינצין אנא לא הוא חליצנא אלא בסנדל דטייעא דמיהדק מפי ויהאי אידן אע"ג דאית ביה חומרתא קטרין ביה מיתנא כי הכי דתהוי חליצתה מעלייתא: סימן התרת יבמה סנדל: אמר רב יהודה אמר רב יהתרת יבמה לשוק בשמיטת רוב העקב מיתבי (ט) הותרו רצועות מנעל בסנדל או ששמט רוב הרגל חליצתה פסולה טעמא דשמט הוא הא שמטה היא חליצתה כשרה רוב הרגל אין רוב העקב לא לא היינו רוב הרגל היינו רוב העקב ואמאי קרו ליה רוב מסייע ליה לר' ינאי דאמר ר' ינאי בין שהתיר הוא ושמטה היא בין שהתירה היא ושמט היא חליצתה פסולה עד שתתיר היא ותשמיט היא בעי' ר' ינאי **קרעתה** מהו שרפתהו מהו גלויי כרעא בעינן והאיכא או דלמא חליצה בעינן וליכא תיקו בעא מניה רבי נחמיה מרבה ישני מנעלים זה על גב זה מהו ה"ד איליאא דשלפתיה לעילאי וקאי תתאי מעל אמר רחמנא ולא מעל רבוי

ומי

דמעל לא צריכא דקרעתיה לעילאי ולשלפתיה לתתאי וקאי עילאי מאי חליצה בעינן והא איכא או דלמא גלויי כרעא בעינן וליכא